

Hallintovaliokunnan mietintö n:o 26 hallituksen esityksestä tilastolaiksi

Eduskunta on 7 päivänä syyskuuta 1993 lähettänyt hallintovaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 106.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina neuvotteleva virkamies Militza Vasiljeff ja neuvotteleva virkamies Anja Simola valtiovarainministeriöstä, ylijohtaja Pekka Kilpi ja neuvotteleva virkamies Timo Piikkilä sisäasiainministeriöstä, apulaisosastopäällikkö Kari Välimäki sosiaali- ja terveysministeriöstä, suunnittelupäällikkö Liekki Lehtisalo opetusministeriöstä, erityisasiantuntija Anna-Riitta Wallin oikeusministeriöstä, lastentapapäällikkö Martti Kemppainen opetushallituksesta, kehittämisspäälikkö Hannu Hämäläinen sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksesta, vs. pääjohtaja Heikki Salmi tilastokeskuksesta, tarkastusneuvos Mauri Lehmusto valtiontilintarkastajain kansliasta, pääsihteeri Eino Hosia julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunnasta, tietohuoltopäällikkö Leena Meisalo Suomen Kuntaliitosta, osastopäällikkö Ralf Ramm-Schmidt Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitosta, lakimies Inga Koskinen Suomen Yrittäjien Keskusliitosta, ekonomisti Helena Pentti Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä ja tietosuojavaltuutettu Jorma Kuopus.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi valtion tilastotointa koskeva yleislaki. Lakia sovellettaisiin tilastokeskuksen tilastotoimeen sekä myös muiden tilastoja laativien viranomaisten tilastotoimeen siltä osin, kuin siitä ei ole muualla toisin säädetty. Laki yhtenäistäisi tilastotoimen tietojen keräämisen, käsittelyn ja käytön menettelytapoja. Esitys liittyy myös Euroopan talousalueesta tehtyyn sopimukseen (ETA-sopimus).

Tilastojen tuottamisessa käytettäisiin ensisijaisesti hyväksi muussa yhteydessä kerättyjä tie-

toja. Tietojen antajilta pyydetäisiin suoraan vain ne tiedot, joita ei voitaisi saada muulla tavoin. Laissa säädettäisiin tiedonantovelvollisuudesta. Se koskisi valtion viranomaisia, elinkeinon-, liikkeen- ja ammatinharjoittajia, valtion ja kuntien liikelaitoksia, kuntia ja kuntayhtymiä sekä voittoa tavoittelemattomia yhteisöjä ja säätiöitä. Tietojen kerääminen luonnollisilta henkilöiltä perustuisi pääosin vapaaehtoisuuteen.

Lakiin sisällytettäisiin säännökset myös tietojen luotettavuudesta, vertailukelpoisuudesta ja nopeasta saatavuudesta.

Tilastoja varten kerättyjä tietoja voisi käyttää vain tilastotarkoituksiin. Tietojen luovuttaminen edelleen olisi pääasiassa mahdollista vain tilasto- ja tutkimustarkoituksiin ilman tunniste-tietoja.

Lailla kumottaisiin eräiden tietojen antamisesta virallisia tilastoja varten annettu laki sekä pääosin kumotun tilastokeskuksesta vuonna 1970 annetun lain vielä voimassa olevat säännökset.

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan ensi tilassa.

Valiokunnan kannanotot

Valiokunta toteaa, että nykyinen tilastotointa koskeva lainsäädäntö on hajanainen sekä sisällöltään epäyhtenäinen, monilta osin myös puutteellinen ja vanhentunut. Uudistuksen lähtökoh-tana on ilmenneiden epäkohtien korjaaminen keskeisiltä osiltaan yhtenäistämällä tilastotoimen menettelytapoja sekä sopeuttamalla tilastotoimi Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen kanssa. Tarkoituksena on myös selkeyttää tietoa keräävien viranomaisten asemaa.

Lakiehdotuksen tavoitteena on vähentää ja yhtenäistää viranomaisten toimesta tapahtuvaa tiedon keräämistä. Tällä tavalla voidaan vähentää tietojen antajien kustannuksia ja työtä, kos-

ka samoja tietoja ei tarvitsisi antaa useille viranomaisille. Samalla myös tietojen luokittelu yhtenäistyi.

Valiokunta on kuntien valtiosuuslainsäädännön kokonaisuudistuksen käsittelyn yhteydessä puuttunut kuntia koskevien tilastotietojen tuottamiseen ja tietojen keräämiseen liittyviin epäkohtiin. Mietinnöissä (HaVM 5, 6 ja 7/1992 vp) lausutulla on pyritty kuntiin kohdistuvan tietojen keräämisen voimakkaaseen rationalisointiin ja siihen liittyen tilastokeskuksen aseman vahvistamiseen. Yksityiskohtien osalta viitataan tässä yhteydessä valtiosuusuudistukseen liittyvissä hallintovaliokunnan mietinnöissä lausutun.

Valiokunta toteaa tyydytyksellä, että käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen tiedonantovelvollisuutta koskevat säännökset mahdollistavat kuntia koskevien tietojen tuotannon ja keräämisen keskittämisen tilastokeskukseen. Samalla valiokunta pitää välttämättömänä, että muualla lainsäädännössä kunnille ja kuntayhtymille säädettyjä tiedonantovelvollisuuksia poistetaan sitä mukaa, kuin tietojen kerääminen ja tuottaminen voidaan hoitaa tämän lain perusteella.

Valiokunta pitää tärkeänä, että koko julkisen hallinnon tilastotoiminta muutoinkin tarkoituksenmukaisessa laajuudessa edelleen keskitetään tilastokeskukseen. Tämä voi tapahtua muun ohella vahvistamalla tilastokeskuksen asemaa myös muun kuin varsinaiseen tilastotoimeen liittyvän erityisosaamisen osalta. Ehdotettua la-

kia sovellettaisiin tilastokeskuksen tilastotoimen ohella muiden valtion viranomaisten tilastotoimeen siltä osin, kuin siitä ei ole muiden valtion viranomaisten osalta muualla lainsäädännössä toisin säädetty. Muiden viranomaisten tilastotuotantoa koskeviin erityissäännöksiin ei tässä yhteydessä, yleislaissa, ehdoteta puututtavan. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan muita tilastoja laativia viranomaisia koskevan erityislainsäädännön kumoamisen ja uuden lainsäädännön säätämisen tarve pitää viranomaiskohtaisesti erikseen selvittää. *Valiokunta edellyttää hallituksen pikaisesti tekemän selvityksen erillisten tilastoja laativien viranomaisten tarpeesta ja tämän pohjalta antavan eduskunnalle esityksen kaikkien tiedonkeruun yleisvaltuutusten poistamisesta lainsäädännöstä ja erityisvaltuutusten selkeästä rajaamisesta.*

Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että tilastojen laadinnassa otettaisiin huomioon muun muassa uudistunut aluepoliittinen lainsäädäntö alue- ja seutukuntajakoiineen.

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saadun selvityksen perusteella valiokunta pitää lakiehdotusta tarpeellisenä ja puoltaa sen hyväksymistä valiokunnan ehdottamin kannanotoin.

Valiokunta ehdottaa kunnioittaen,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana.

Helsingissä 10 päivänä joulukuuta 1993

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Väistö, jäsenet R. Aho, Enestam, Järvilahti, Korva, Laakko-

nen, Markkula, Metsämäki, Näsi, Pulliainen, Saario, Ukkola, Urpilainen, Vehkaoja ja Vähänäkki sekä varajäsen Muttilainen.